

Slotspræsterne paa Akershus

ved D. Thrap.¹⁾

1.

Den første Slotspræst efter Reformationen var *Hans Søfrensen*. Dette sees af et Haandskrift »Oslo Kapituls Privilegier og Jordebog«. Denne Bog er forfattet i Oslo 1595 og udskreven 1601 af Anders Bentsen Dahl, Biskop over Oslo og Hamar Stifter. Det sees heraf, at Kong Fredrik II ved et Reskript af 4 April 1587 har lagt Akers Sogn til Akershus Slotsmenighed. I dette Haandskrift nævnes Hans Søfrensen som en gammel pastor emeritus, der levede, efterat Peder Madssøn var bleven Slotspræst.

2.

Peder Madssøn var Slotspræst i Kong Fredrik II's Tid. Han var foruden Slotspræst ogsaa Rector scholæ i Oslo. Han levede endnu i 1618 hos sin Søn, der var Sognepræst paa Toten.

3.

Christoffer Hjort. Han var anseet som Hovedmanden for de 6 Præster, der paa Herredagen i Skien 27 August 1613 blev dømte fra sit Embede, som de, der søgte hemmelig at udbrede papistiske Lærdomme.²⁾

4.

Hans Navn kjendes ikke. Han kan ikke have været Præst i mere end 4 a 5 Aar i denne Menighed.³⁾

5.

Jens Olsson Pharo havde tidligere været Præst i Tune i Smaalenene og var en af hine ovennævnte 6 Præster, der dømtes fra Embedet. Han reiste derpaa til Rostok, hvor han forblev til

¹⁾ Den væsentligste Kilde hertil er den af Slotspræst Otto Holmboe i 1757 indrettede Kaldsbog for Akershus Slots-Menighed (nu i Rigsarkivet) med Fortsættelse af senere Sognepræster.

²⁾ Pont. ann. III, 611.

³⁾ Formodentlig Erik Olufsen, der kaldes Slotsprædikant i et Diplom af 1615 i Rigsarkivet.

1617, da han blev kaldet til Slotspræst for Akershus og Rector i Oslo, hvor han døde 1630.

6.

Hans Navn kjendes ikke.¹⁾

7.

Magister *Henning Stochflet*, der 1635 blev kaldet til Slotspræst for Akershus og Rector i Kristiania. Han var født i Haderslev, hvor hans Fader Eggert Stochflet var en rig Borger. Han studerede ved »det Sachsiske Universitet«, begav sig derpaa til Kjøbenhavn, hvor han forblev til 1635, da han fik ovennævnte Kald. 16 Mai 1637 tog han Magistergraden og blev kort derefter udnævnt til Professor log. et metaph. ved det nys oprettede Gymnasium i Kristiania. 7 Juli 1646 blev han udnævnt til Biskop over Akershus Stift efter Biskop Ole Boesen. Det fortælles, at da Stochflet første Søndag efter Biskopens Død efter Gudstjenesten som sædvanlig gik ind til Statholderen Hannibal Sehested, blev han af en Dame i Huset spurgt om han vidste, hvo der skulde blive Biskop, som han ikke gjorde. Damen paastod, at det skulde blive ham og indgik med ham et Væddemaal paa 100 Dukater, som han betalte hende, da han var bleven Biskop. Han omtales som en stor, høi og anseelig Mand af megen Lærdom og Forstand. Han efterlod sig store Midler. I hans Tid var St. Halvards Kirke i Oslo endnu i den Stand, at han pleiede at forrette Ordinationer der. Han var Fader til Christian Stochflet, der blev Stiftamtmand i Akershus og siden i Bergen (død 1704 paa Tøien ved Kristiania). Biskop Stochflet døde 5 Febr. 1664. Hans Hustru hed Magdalena Schnel.

8.

Mikkel Pederson Escholt blev kaldet til Slotspræst af Hannibal Sehested 12 November 1646. Han indgav 16 Juli 1649 tilligemed Provsten Trugels Nilssøn og to andre Præster Klage til Biskopen over Lector Niels Svendsen Chronichius, der havde vidtløftige Følger.²⁾ Escholt indviede den 18 October 1654 den

¹⁾ B. Svendsen i »Oplysninger om Kirkerne i Christiania Stiftsprovsti« nævner p. 20 to Præster her: Hans Bertelsen Mule 1630—31 og Gunder Andersen 1631—39 (Henning Stochflet 1639—46).

²⁾ Pont. an. IV. 396.

saakaldte Christi Kirkegaard. I hans Tid mistede Embedet St. Michaels Præbende, der gik tabt med Bohuslen.

9.

Magister *Joachim Lobes*, den eneste tyske Slotspræst. Han var kaldet hertil for de mange tyske Myntarbejderes Skyld. Han sees at have været Slotspræst allerede 16 Juli 1649, da han var en af Klagerne over Niels Svendsen. Han havde 400 Rdr. Løn af Kongens Kasse og Offer m. m. af de tyske Arbeidere. Han havde 12 Børn og var meget gavmild mod de Fattige. Hans Enke blev siden gift med Kristianias rigeste Borger Peder Pedersen Møller. Lobes døde 1672 og blev begravet 24 November d. A.

10.

Brede Hammer blev Slotspræst i Escholts Sted i Begyndelsen af 1660. Han har begyndt Kaldets første Ministerialbog 11 Marts 1660. I Begyndelsen af 1665 blev han forflyttet til Fron i Gudbrandsdalen.

11.

Magister *Lars Ipsøn Quislin* var en Bondesøn fra Sjælland, løb fra Plougen til Kjøbenhavns Skole, hvorfra han inden kort Tid blev dimitteret. Som Student giftede han sig med Else Christensdatter. Han var først Auditeur og blev 19 Mai 1665 kaldet til Slotspræst af Statholder Ulrik Fredrik Gyldenløwe. Hans Collats er dat. 25 Mai s. A., medens Kaldsbrevet først den 2 Juni af Kongen er confirmeret. 4 Juni blev han indsat i Akers Kirke. Han udvirkede et kongl. Rescr. af 13 Febr. 1671, hvorefter alle civile og militære kongelige Betjente henlagdes til Slotsmenigheden. Biskopen med Flere holdt nu en »Forretning« 22 September 1671 efter kongelig Ordre af 4 Juli s. A., hvorved adskillige Personer, der rammes af Rescriptet af 13 Febr., fik Frihed til at høre til hvilken Menighed de vilde. »Forretningen« blev dog først confirmeret 25 October 1687. Ved Kongebrev af 28 Marts 1674 fik Quislin for sig og Eftermænd i Embedet 100 Rdr. aarlig af den tyske Slotspræsts Løn. Han døde 1700 (efter 5 September). Han var en lærd og begavet Mand, men skal have været noget hidsig og skarp i sine Skrivelser. Han drev paa Alkymi, men tilsatte dog ikke derover sin Formue. Af hans Børn blev Sønnen Christen Sognepræst til Slidre. En anden Søn Lars blev ogsaa Sogne-

præst, medens den tredje Søn Jacob var en vidtløftig Person, som døde 40 Aar gammel. Datteren Rebekka var gift med Christoffer Wildthagen, der først var personel Kapellan til Slotsmenigheden, siden Sognepræst til Glückstad og døde som Biskop i Viborg 1720¹⁾. En anden Datter Sara var gift med Henrik Opdal, Sognepræst til Hole paa Ringeriget. Den tredje Datter Anne Maria blev gift med Magister Borch, Faderens Eftermand.

12.

Magister *Anders Borch* havde i 16 Aar været Kapellan hos Quislin. Da denne var død, »red« han strax til Kjøbenhavn og fik Kald 14 September 1700, ægtede derpaa Quislins Datter Anna Maria. Han var fød i Elverum, hvor Faderen Jens Borch var Sognepræst. Medens Byens Præster altid havde klaget over Magister Quislin, der gjerne vandt over dem, blev Forholdet nu omvendt. Borch led megen Uret af sine Embedsbredre og fik sjelden Medhold. Striden gjaldt Indkomster og Spørgsmaal om Brudefolks Hjemsted. 1712 havde han ogsaa en Strid med Feltpræsten Søren Hagerup, der vilde beholde sine Indtægter af det Regiment han betjente, ogsaa efter at det var lagt i Garnison. Stiftamtmand Tonsberg, Generalltnt. Caspar Hausmann og Biskop Hans Munch havde 13 April 1712 dømt, at disse Indkomster skulde deles mellem begge Præster, men Borch reiste til Kjøbenhavn og fik udvirket kgl. Rskr. af 23 September 1712, hvorefter Slotspræsten skulde beholde sit ubeskaaret. Biskop Bartholomæus Deichmann viste sig ved alle Leiligheder ugunstig stemt mod Borch og har formodentlig skadet ham meget. Da Karl XII indtog Kristiania, blev Magister Borch med Garnisonen indsluttet paa Akershus Fæstning, og hans personel Kapellan Jens Hammer maatte forrette Gudstjeneste for Akers Sogn paa Gaarden Tveten, dengang tilhørende den rige Kjøbmand Mogens Larsen. Medens de Svenske laa i Byen raadede Magister Borch til, at de skulde skyde den i Brand. Den første Bombe rammene hans eget Hus. Efter Krigen begyndte Indkomstrætter paany, men Borch taalte alt, da han vilde have Fred paa sin Alderdom. Han var en lærd og begavet Mand, der roses for Sagtmodighed og Redelighed. Hans Hus var et Tilflugtssted for fattige Slægtninge. Han døde 27 December 1733, 75 Aar gammel, efter at have været Præst i 49 Aar.

¹⁾ Pont. ann. IV, 186 kalder ham Caspar.

Den 13de Slotspræst var *Oluf Christian Borch*, Foregaaendes Søn. Han var født 28 September 1702, blev 25de August 1723 kaldet til personel Kapellan hos Faderen, men blev ikke ordineret før 1726. Til Slotspræst blev han kaldet 5. Marts 1734. Statholderen Christian Rantzau og Biskopen Magister Peder Hersleb vilde have Conrector David Schytte til Kaldet, men naar Borch ikke desto mindre fik det, maa Grunden hertil søges i Hof-Indflydelse. 1733 var Christian VI med sin Dronning og Svigermoder Markgrevinden af Culmbach i Kristiania. Den gamle Magister Anders Borch anholdt hos Sidstnævnte om, at Sønnen maatte nyde Expectance paa Kaldet. Det lykkedes ikke, men det fortælles, at den gamle patriarkalske Skikkelse gjorde et saadant Indtryk paa Markgrevinden, at hun lovede at ville gjøre, hvad hun kunde, hvis hun overlevede ham. Da Magister Anders Borch følte sig Døden nær, bød han sin Søn at reise til Kjøbenhavn og overlevere sin Ansøgning til Markgrevinden, hvorpaa han fik Kaldet.

Det blev i O. C. Borchs Kaldsbrev indført, at der skulde beskikkes en residerende Kapellan til Aker, hvorhos en rigtig Deling imellem Slotsmenigheden Kristiania og Aker fandt Sted. Dette antages at have haft en heldig Indflydelse paa Slotskaldets Indtægter. O. C. Borch ægtede 26. Marts 1738 Anna Katrine Hagemann, Enke efter Kjøbmand Peter Grøn, og havde med hende en Søn og en Datter. Han døde 19 November 1741, hans Hustru 10 Marts 1742. Han roses som en god, stille og sagsmodig Mand.

14.

Otto Holmboe er fød i Vardals Præstegaard 27 December 1710. Faderen Jens Holmboe, Provst og Sognepræst i Vardal, er Stamfader for Holmboernes Familie i Norge og var gift med Maria Hansdatter, en Kjøbmandsdatter fra Moss. Efter at have nydt Undervisning af flere Huslærere reiste Otto Holmboe 1727 til Kjøbenhavn og blev Student i Juli d. A., tog i Marts 1728 Examen philosophicum og begyndte strax sit theologiske Studium, der blev afbrudt ved Kjøbenhavns Ildebrand 20 October 1728. Paa Grund heraf reiste han hjem til Norge i Januar 1729 og kom i Huset til Magister Hans Bircherod, Sognepræst til Faaberg. Først i Juni 1731 kunde han atter begive sig til Kjøbenhavn, hvor han 27 September 1731 tog theologisk Examen. 20 Trin. prædikede han til Dimis over det forelagte Bibelsted Math. 22, 11. Han reiste saa

atter til Norge, blev Vinteren over i Faaberg og reiste 1732 til sit Hjem i Vardal for at prædike og bestyre Præstegaarden, medens Faderen var i Kjøbenhavn for at søge Succession for ham paa Kaldet, hvilket ikke lykkedes. Han drog nu til Kristiania og fik her frit Ophold i den resid. Kap. Hans Borchs Hus mod at hjælpe ham med Prædiken. I November Maaned drog han hjem til sin Fader og hjalp ham med at indrette Kaldsbog, Sjæleregister m. m., som Biskop Hersleb havde krævet udfærdiget til sin Visitats ved Nytaarstid 1733. Da alt dette fandtes indrettet efter Biskopens Ønske, fattede denne megen Godhed for den gamle Vardalsprovst. 2den Februar 1733 begav Otto Holmboe sig atter til Kristiania og maatte atter bistaa Præsten Borch og Oslo Hospitalspræst, den gamle Albert Frychnicht med Prædikener. Han fik herved Anledning til at komme i Biskop Herslebs Hus. Denne foreslog ham 2 Juni 1734 til resid. Kap. i Aker, hvortil han blev kaldet 22 October 1734 og ordineret 19 November s. A. 1 Adv. blev han indsat i Akers Kirke. 1735 købte han Gaarden Vindern. 25 Januar 1736 ægtede han Maren Berntsdatter Ancher, Datter af Sognepræst til Land Bernt Ancher og Karen Tanche. Han havde 12 Børn. Ved Slotspræst O. C. Borchs Død 19 November 1741 skrev Stiftsprovsten Gunder Thøgersen Veggersløff til Bluhme og bad, at han skulde foreslaa Holmboe til Slotspræst, hvorpaa han fik Kaldsbrev af 2 Marts 1742 og blev indsat 2. Søndag efter Paaske tilligemed den ny udnævnte resid. Kap. Johannes Green. Det var paalagt disse to Præster i Forening at holde en personel Kapellan, hvortil blev kaldet Hr. Caspar Goltz, og efter at han var bleven Sognepræst i Fredrikstad, Elias Andersen Eliesøn, der senere blev Sognepræst i Tune. Ved Stiftsprovst Thomas Wegeners Død 22 Januar 1758 blev han constitueret Stiftsprovst og holdt som saadan 24 Juni 1759 Intimationstalen ved Biskop Spidbergs Ordination, den eneste Bispeordination, der fandt Sted i Kristiania før 1814. Fra 25 August 1759 havde han 2 urolige Aar, da den stridbare Professor Matthias Albert Haberdorf¹⁾ blev ansat som Stiftsprovst. Striden varede til 8 Dage for Haberdorfs Død, (22 Juli 1762) da denne bad Pastor Green at »stifte en kjærlig

¹⁾ Om ham se L. Daae: Aktmæssige Bidrag til den n. Kirkes Hist. i norsk theol. Tidsk. VII p. 362 ff. Hatting: Præstehistorie p 161. O. Wolff: Journal for Politik o. s. v. 1823 III p. 69—74. L. Daae: Stiftsprovst Dr. O. Holmboes Dagbogsoptegnelser i norsk hist. Tidskr. II R. 2 B. p 133 ff. D. Thrap: Bergenske Kirkeforhold efter Pontoppidan i luth. Ugeskr. Juli-August 1877.

Forening mellem dem«, hvortil Holmboe af Hjertet var villig. 18 October 1760 blev Holmboe Doctor Theologiæ og 19 November 1762 blev han kaldet til Stiftsprovst og Sognepræst til vor Frelzers Menighed i Kristiania, uden at han selv enten directe eller indirecte havde ansøgt derom. 28 November (1 Adv.) holdt han Afskedsprædiken i Akers Kirke og 8 Dage efter i Slotskirken. Den følgende Søndag blev han indsat i vor Frelzers Kirke af Biskop Nannestad¹⁾.

15.

Den 15de Slotspræst var *Hans Lund*, født 14 Februar 1719 paa Gaarden Visø i Hevne. Faderen Jacob Nielsen Lund var da Kapellan, men blev siden Sognepræst til Agerø og Provst i Romsdalen. Moderen hed Maren Grøn. Han blev 1737 af Faderen dimitteret, tog 1738 Ex. phil. med Karakteren Haud illaudabilis og 1740 Ex. theol. med samme Karakter, prædikede til Dimis Palmesøndag 1741. Samme Aar blev han kaldet til Feltpræst og ordineret i Kjøbenhavn af Peder Hersleb. 1742 blev han Sognepræst til Vaaler. 1744 ægtede han Aaselle Strøm, med hvem han havde en Son og en Datter. Denne hans Hustru døde 27 November 1748, hvorpaa han 15 Januar 1750 atter blev gift med Margrete Katrine Hirsch, Enke efter Kaptein Christian Eimhausen, der var født 28 Februar 1720. Med hende havde han 5 Sønner og 5 Dotre. 29 Januar 1763 blev han kaldet til Slotspræst og blev indsat af Doctor Holmboe i Akers Kirke 1 Adv. Han døde 23 Januar 1766.

16.

Johannes Green er født i Næs paa Romerige 19 April 1708. Faderen Michael Green var fra Strømsøe, men opdragen paa Kongsberg. Moderen hed Dorothea Ørsted. Som Barn røbede han en usædvanlig Læselyst, og Faderen vilde derfor sætte ham i Huset hos Klokkeren Peder Thorup, men da han var en meget stræng Mand, blev Gutten bange og bad sig forskaanet. Faderen sendte

¹⁾ Holmboe døde 1 Octbr. 1773. Det er ham, som har indrettet den Kaldsbog for Slotskaldet, hvoraf ovennævnte Meddelelser er tagne. Ligesom han selv har leveret sin Autobiografi, saa er dette ogsaa Tilfældet med de efterfølgende Slotspræster med Undtagelse af Hans Lund. Med megen Nøiagtighed har Holmboe henvist til Dokumenter, hvorfra han har sine Data. Om ham se foruden Worms lærde Mænd — Norsk historisk Tidsskrift II R. 2 B. p. 113 ff. J. A. Holmboe: Holmboerne. Bergen 1868 p. 53—61.

ham derfor til Kristiania, hvor han kom til en Kjøbmand Johan Jørgensen. Denne lod undertiden sine Børns Lærer examinere ham med disse i, hvad de havde hørt i Kirken. Læreren Bendt Haard blev opmærksom paa, hvor godt han gjengav Prædikenerne, og ytrede, at det var Skade, han ikke blev sat til Bogen. Hans Lyst til Læsning vaagnede nu atter, han fik fat i Donat og Aurora og »blev utænkeligen hastig færdig med disse Bøger«. Han søgte sig nu Frihed hos sin Principal og kom i Kristiania Latinskole Sommeren 1726, fik allerede i Februar 1730 sit Testimonium af Rector Jacob Rasch og reiste saa strax til Kjøbenhavn, »deponerede med Fornøielse«, drog saa til Drammen som Informator hos sin Principals Broder Hans Jørgensen. 1732 reiste han til Kjøbenhavn og tog Ex. philos: med Karakteren Laudabilis. Efter et nyt Ophold i Drammen tog han 1733 den theologiske Examen med Karakteren Haud illaudabilis. 16 Trin. prædikede han til Dimis med Karakteren Laudabilis, hvorpaa han atter overtog sin forrige Stilling.

I Juli 1734 blev han kaldet til personel Kapellan hos Sognepræst Truls Stranger til Fron i Gudbrandsdalen. 10 September blev han ordineret og 24 October indsat i Frons Kirke. 18 November døde hans Sognepræst, og han maatte nu i 8 Maaneder bestyre Kaldet alene. 10 Febr. 1735 ægtede han Katharina Margretha Rieberg, en Kapteins Datter fra Eker. Han havde med hende 3 Sønner.

Greens videre Forhold har speciel Interesse, og vi hidsætte derfor hans egne Ord:

»A^o 1741 om Vinteren overkom mig en uimodstaaelig Lyst til at reise til Kjøbenhavn, og min Kjære Hustru var deri eenig med mig, og deri var *Θείον Τί*, eller noget guddommeligt, som vi bægge siden klarligen saae, endskjønt vi forud ej forstode, hvad derom skulde udkome. Nu vil jeg kortelig fortælle, hvordan det i Kjøbenhavn gik os: Jeg havde fra min Barns Been havt en omsorg for min Salighed, den Guds gode Aand, ved min Sl. Fader, som var en meget gudfrygtig mand, havde indplantet i mit Hjerte; men jeg var aldrig komen til nogen fuld forvisning om min Salighed; aarsagen var, at jeg ej var komen over den hemelighed at søge den blot og alleene hos min Frelser og eeneste Saliggjører Jesum for hans hellige Lidelses, Blods og Døds skyld, men meer i egne gudfrygtigheds øvelser, avhold fra forsættelige Synder, og Beflidtelse paa et ustraffeligt levnet, som man av naturen saa

uformærkt sætter noget i til Saligheds trøst, og som bekymrede Sjæle gierne fanger an med. uden at først som faldne Syndere vende sig til Jesum, for at faae i Hjertet forvisning om den opreising og alle Synders forladelse, som han ved sin ustandne marter har forhvervet dem. Men da jeg var i Kjøbenhavn, fik jeg høre endeel offentlige Lærere, som idelig paamindte i deres prædikener om dene Vej til den Kaarsfæstede Frelser; jeg kom og i Bekjendtskab med nogle av de Sjæle, som vare bragte paa den grund eene at holde sig til Frelseren og hans Blod og Død, uden hvilket ingen selv formeent guds frygt hjælper. Derved blev jeg meer og meer urolig i mit Hjerte og Sind. Jeg vilde vel raisonere og flatere mig selv, at jeg længe før troede paa Christum; men jeg kom omsider over, at jeg havde kun en død og kraftesløs kundskab, men aldrig havde av hjertet, som en forloren Synder søgt eller erfaret naade og Salighed ved hans Blod og fortjeneste og dete blev nu det eene for alting, som jeg maatte anholde om hos min Frelser, hvilket Guds Gode Aand idelig mindte mig om. — Een gang, da jeg i en tilliidsfuld Bøn anholdt hos min dyre Forløser, at han vilde av Naade give mig vished og forsikring om min Salighed for sin Hellige marter, Blod og Døds skyld, som jeg hørde at andre Sjæle havde, da kom der en besynderlig levende trøst og kraft i mit hjerte, og opvandede et Liv i hjertet, som jeg aldrig havde tænkt kunde opnaaes i dette Liv, og tillige kom der nogle ord i hjertet ret levende, liigesom et Svar av Frelseren: Vær nu trøstig! Nu skal du ved mit Blod og ævige fortjeneste være salig; bliv nu med en stille Aand og fuld tilliid ved mig og mine blodige vunder. Fra dene stund, som i Tusemærket d. 21 Septbr. 1741, kand jeg regne min igjensfødelse og retfærdiggjørelse, Gloria in excelsis Deo! et Agno Mactato! — Da lærde jeg først ved erfaring at forstaae den hellige Skriftes eenstemmige vidnesbyrde om Liv og Salighed i Christo og hans blodige fortjeneste, item om den Hellig Aands indvortes Vidnesbyrd og Børne- og Arve-retighed etc: Da blev mig først klart, hvad der ligger i et og andet vers i vor Kirkes Psalmer, for eksempel: Hvad heller jeg vaage eller sove maae, din Hellige Død og piine Lad aldrig ud av min Hue gaae, ej heller wonderne dine. Fra den tiid agtede jeg mig, med Paulo, intet andet at viide end Jesum Christum og hanem kaarsfæstet. Nu gav jeg op eller bort al tanke om at søge Kald, men længedes efter at komme op til mine forige Tilhørere paa Froen for at nu prædike

dem den reene og eene vej til Salighed, som jeg nu selv havde fundet, og nu havde i liv og smag, i steden for før kun i kundskab etc. Jeg maatte dog opholde mig længer end jeg vilde i Kjøbenhavn formedelst en hæftig Sygdom, som angreb og i mange Uger holdt min Sl. Kone. Den forandring, som saaledes foregik i mit hjerte, virkede ogsaa ind i min Kones Hjerte, saa hun ogsaa blev sat i en inderlig Begjæring efter at erfare same uskaterlige naade, den hun ogsaa siden opnaaede etc: Da jeg, som før meldt, maatte længer opholde mig i Kiøbenhavn, end jeg vilde, magede Pastor Bluhme det saa, at jeg den 1ste Søndag efter Hellig 3. K. dag maatte prædike for Sl. Kong Chrisian d. 6te, som Allernaadigst lod derefter ved Pastor Bluhme sige mig, at min prædiken stod Hans Majestæt an, og at Han havde naade for mig, hvilket og beviiste sig, da Hans Majestæt d. 10de Martii derefter Allernaadigst kaldte mig til Residerende Capellan til Agers menighed, og det uden min ansøgning; ti jeg var i Januario reist til Froen igjen i tanke at blive der en temmelig tiid. Icke mindre viiste sig den store og uforglemelige Konges naade for mig same Aar 1742, da jeg av en vis scrupel og forsagthed havde frasagt mig mit æmbede men Hans Majestæt Allernaadigst rescriberede til Biscop Dorph, at naar jeg havde min nye frimodighed dertil, skulde jeg uden viidere Ansøgning eller omstændighed tiltræde mit æmbede igjen, hvilket mig i tilliid til min Kjære Herres og Frelzers styrkelse og bevarelse gjorde.

Efter dene Parenthesin maae jeg gaae lidt tilbage igjen. A° 1742 2den Søndag efter Paaske blev jeg av Stifts Provst Weggerslef indsat som Residerende Capellan for Agers meenighed, og prædikede 1ste gang i Agers Kirke just paa min Daabsdag og over det Johannis evangelium, hvorav min Fader havde taget anledning til at kalde mig Johannes. —

A° 1743 d. 27 Junii vandrede min 1ste Salige Kone trøstigt og Salig til sin ævige himmelske Bruudgom.

A° 1747 d. 2 Augusti blev jeg paa Bragnæs copuleret med min 2den kjære Ægtefælle Bergitta Treschow, som endnu til min glæde lever med mig. I dete siste Ægteskab har Herren velsignet mig med 3de endnu Levende Børn:

Anne Maria, fød d. 19 Maj 1748.

Catharina Margreta d. d. 25 Septbr. 1751.

Christiana Johanna - d. 15 Febr. 1755.

Hvad viidere kunde være værd at mærke om mit curriculo

vitæ ved Ager over 24 aar, jeg der boede, og besørgede den Meenighed, blev alt for viidloftigt at anføre. Nulla dies fuit sine linea.

Noget vil jeg dog anføre: Da jeg fornåm strax i det første aar, 1742, at endeel Sjæle bleve av Guds aand ved mine prædikener krafteligen rørte, og de same ofte kome til mig og begjærede nøjere vejledning, den jeg og gav dem, resolverte jeg at fastsætte viise opbyggelses stunder for saadanne, deels i mit eget Huus. deels andres Huuse, ved Agers Saugene, paa Gronland og i Agers Sogn. Men da derover blev meget raisoneret, ja av mange lastet og ilde udtydet; av andre skrevet til Kirke-Inspections Collegium i Kjøbenhavn med Beskyldninger, som vare aldeeles uden grund, saa skrev bemeldte Collegium mig til, begjærte min erklæring, som jeg og efter Sandhed gav, og fik derefter av same Collegio det raad, at jeg heller skulde holde min opbyggelses stunder offentlig i Agers Kirke. enten hver helligdag eftermiddag, eller og, om mig syntes fornødent og nyttigt, baade hver Helligdag, og een dag midt i ugen. Same raad fulgte jeg. og gav det offentlig av prædike-stolen tilkjende. Til same opbyggelses stunder kome da tiid efter anden fleere Tilhørere, men ike alle i den rete hensigt; Ja Biscop Dorph kom og en eller 2 gange. Saaleedes continuerede jeg i mange aar, ike uden frugt for mange Sjæle, som i ævigheden bædre skal beviise sig.

Endelig, da jeg lærte at kjende Sjælens tilstand meer og meer, og jeg tillige fornåm at mange, som gik med i disse offentlige Forsamlinger havde intet sandt øyemærke dermed, men adskillige urigtige hensigter, ja mange opførte sig derimellem kun slæt og bleve den heele Sag til vanære (ti Verden dømmer av en slæt person ogsaa slæt om andre, hvilket dog er saa urimeligt, som at dømme av Judæ Forræderie, at de andre Disciple og troende vare liigesaadane) saa holdt jeg op med disse offentlige Forsamlinger, og udvalgte nogle at omgaaes med til viidere Opbyggelse, som jeg i det mindste sporede nogen virkelig Saligheds omsorg hos; endskjønt ike heller alle disse ere blevne til ret moedne frugter, men dog mange. En stor deel av dem er aar efter aar meget trøstige og fornøyede ved Jesu Blod og fortjeneste overgangen i den salige ævighed, andre leve endnu her i troen til Guds Søn, som har elsket os, og givet sig selv hen for os Gal. 2. Eph. 5. Men saadanes Liv er skjult med Christo i Gud; men naar Christus, vort Liv, aabenbares, da skal og vi aabenbares med

ham i Herlighed, og legitimeres og beviises for al Verden etc.

Ao 1766 d. 18 Aprilis, den siste Dag av mit alders 58de aar, blev jeg kaldet til Slots Præst til Agershuus og Sogne-Præst til Agers meenighed imod min formodning og attraae. Min aller-naadigste Vocation blev mig sendt fra Hr. Dr. og Stifts Provst Holmboe Torsdags eftermiddag for den store Bededag, og da jeg paa dene Bededag trædde op for Slots Meenigheden paa min prædikestoel, da følede jeg i mit hjerte, at jeg ved et Guds kald var beskicket til dene Meenighed, og ynskede i det mindste at see den frugt her, som før i Agers meenighed, at min og det ganske meneskelige Kjønns Frelser maatte og efter hans inderligen elskende hjerte vinde Sjæle her etc.

Min offentlige Bekjendtgjørelse for Meenigheden udsatte jeg til Christi Himmelfarts Dag; da tog jeg den skjone anledning av Evangelio til at viise, hvorav Lære æmbedet har sin Stiftelse, Autoritæt og Kraft neml. av Christo vor Frelser, som sin Kirkes rete Over-Hoved og Herre: Gaar hen, siger han, etc. 2do Hvad Lære æmbedet har fornemlig med at gjøre, neml. med Evangelii forkyndelse og Sacramenterne: prædike Evangelium — hvo som troer og bliver døbt etc. 3tio Hvortil Lære æmbedet sigter og hvad derav efter vor Frelzers naadige hensigt skal udkomme, neml. troe og blive salige, ike blot at vedliige holde Religions Bekjendelsen og Ceremonierne etc. Ved Slutningen av min prædiken oplæste jeg mit Kalds Brev og Biscopens Collats og kortelig taledede til meenigheden igjen; ti Provsterne indsætter ike Slots Præster, have og intet med dem, som Slots Præster at gjøre, men vel, som Sogne-Præster til Ager, dog have de og i henseende til Agers Meenighed meest med den Residerende Capellan at gjøre.

I Agers Kirke blev jeg, som Sogne-Præst, og Hr. Nannestad, som Res. Capell. (efter hvilken Stifts Provsten udsatte dene Forretning) indsatte. Dom 23 post Trinit. d. 2 Novbr. same aar 1766.

— — — — — per tot discrimina rerum Tendimus in Latium --

(ad Superos)

J. Green.

17.

Efter Johannes Greens Død i Juni 1771 blev den danske Provst *Johannes Sten* en Guldsmedsøn fra Kristiania kaldet til Slotspræst, men døde uden at tiltræde Embedet. Den 17de Slots-

præst blev saaledes *Bernt Sverdrup*, født 17 Febr. 1734 i Vang paa Hedemarken, hvor hans Farfader Niels Sverdrup havde efterfulgt sin Fader Lars Sverdrup i Sognekaldet. Niels Sverdrups Søn var Kammerraad Lars Sverdrup, tilsidst Eier af Hakedals Værk, gift med Antonette Anker. Sønnen Bernt nød privat Information til sit 14de Aar, da han indsattes i øverste Lectie i Kristiania Skole, hvorfra han blev dimitteret 1751 og tog Ex. phil. det følgende Aar, reiste derpaa til Norge igjen og kom i Huset til Provst og Sognepræst Niels Dorph i Land. Han fik her Anledning til og Øvelse i at prædike, skjønt han dengang ikke havde nogen egentlig Lyst til Præsteembedet. Han havde kiget ind i de »smukke Videnskaber« og havde Lyst til det juridiske Studium, medens hans Forældre nærrede det Ønske, at han skulde blive Præst. Han holdt sin Tilbøielighed skjult og reiste efter deres Villie 1756 til Kjøbenhavn for at tage theologisk Examen, hvilket han gjorde efter et halvt Aars Forløb. Af Glæde herover tillod Forældrene ham at blive i Kjøbenhavn et halvt Aar, hvilken Tid han anvendte til at studere Jus og fremmede Sprog. Hans Ønske om at komme udenlands blev ikke opfyldt. Niels Dorphs Kapellan Fredrik Grüner Mandal blev Sognepræst til Sørum, og hans Post blev tilbudt Sverdrup. Han blev overtalt af sine Forældre til at modtage Tilbudet, ansaa det for et Vink fra Gud, og blev kaldet 17 Marts 1758. Han blev her til Sommeren 1769, da han reiste til Kjøbenhavn for at søge videre Forfremmelse. Han havde ingen Patroner og liden Selvtillid, men det syntes dog strax, som om Lykken vilde føie ham. Han meldte sig hos Biskop Harboe, prædikede paa hans Befaling i Frue, Helliggeists og Slotskirken, fik derpaa Audients hos Grev Thott, der tog meget vel imod ham. Da Waisenhusets Kald i Juni 1770 ved Provst Lindegaards Død blev ledigt, tilbød Greven Sverdrup dette, og han fik samtlige Directørers Stemme dertil med Undtagelse af Hofpræst Qvist. Denne blev bestandig hans Modstander, »sluttelig fordi han troede, at han ikke var hængiven til den fanatiske Pietismum, som herskede paa Waisenhuset og hvis Beskytter Qvist var.« Sverdrups Kaldsbrev blev confirmeret 2 Nov. 1770. Han befandt sig saa vel i denne Stilling, at han ikke alene afslog Tilbudet om Mesinge betydelige Kald i Fyen, men endog fattede det Forsæt at forblive hvor han var til sin Død. Det gik imidlertid anderledes. Da Johannes Green var død — fortæller han — »kom uformodentlig en Dag Bud efter mig fra Hs. Excl. Hr. Geheimeraad Stampe, som altid havde beviist

sig at være min Patron, og da jeg kom til ham spurgte han mig, om ikke et godt Kald var ledig i Christiania, og om jeg havde Lyst dertil. Jeg svarede ham, at et godt Kald der var ledig, men at jeg var saa fornøiet med det Embede jeg havde, at jeg intet andet ønskede, hvorefter han med et saa venlig Aasyn sagde: Kan de haabe at blive fornøyet i Christiania, da søg dette Kald, efter di deres Post ved Waisenhuset avgaaer tilligemed dette Huses hele Indretning; og omendskjønt saadan Forandring med Waisenhuset hverken staar mig eller andre retsindige Mænd an, saa bliver den dog viß, thi Kabinetsecretaire Struensee har offentlig declareret, at den skal skee inden Nytaar«. Han fulgte Raadet, søgte Slotskaldet, og Cancelliet vilde understøtte hans Ansøgning. Da Forslaget imidlertid kom til Kongen, havde en intim Ven af Struensee formaaet denne til at hjælpe en Mand, som havde været Kapellan i 3 Aar. Da Struensee læste Listen og fandt mange brave Provster og Sognepræster af Cancelliet anbefalede til dette Embede paa 700 Rdr., fandt han paa at hjælpe vedkommende Kapellan saaledes, at han lod Provst Johannes Sten udnævne til Slotskaldet og gav Kapellanden Stens Kald, uden at tænke paa, at Kongen ikke havde Kaldsret til dette. Sagen maatte da forestilles paany, og man gav imidlertid Sverdrup det Raad, at han skulde tale med Pastor Resevitz til St. Petri Kirke, Struensees Client og Ophavsmand til Forslaget om Waisenhusets Sloifning og formaae ham til at tage sig af hans Ansøgning. Han gjorde dette og fortæller saa: »Resevitz blev meget fornøyet over min Begjæring, efterdi han var forlegen med at blive af med mig, (maaske jeg noget dristig baade paa mit Embeds Post og i Selskaber havde talet om den Fornærmelse, det var mod Sacris at ødelægge Waisenhuset, hvorved han ønskede gjerne at faa mig af Veien) og efter trende Dages Forløb kom han selv til mig forat gratulere mig med Slotskaldet forevisende Struensees Brev, hvorudi han havde lovet, at hans Anmodning for mig skulde efterkommes. Men da Forslagslisten kom til Hoffet, havde Struensee glemmt sit Løfte og tegnet saaledes paa Listen: »Den Provst, som er confereret Kaldet beholder, og N. N. Kapellan hjælpes ved næste Leilighed«. Derefter taledes man almindelig om Waisenhusets Afgang og nye Directører bleve udnævnedes for alle de Fattiges Anstalter i Kjøbenhavn, hvilke tillige havde Instrux at forandre Waisenhuset til en Realskole, hvorved Kirken ikke mere skulde bruges. Resevitz foreslog nu Sverdrup at blive Rector ved denne Skole, men han kunde ikke indgaa derpaa. 11 October

1771 var Waisenhusets Stiftelsesdag, der efter Fundatsen skulde høitideligholdes ved en Tale. Sverdrup var i Tvivl om, hvad han skulde gjøre, spurgte den gamle Direction tilraads, men fik ikke her nogen Veiledning. Han holdt derpaa sin Tale, som blev trykt og gjorde saadan Opsigt baade ved og udenfor Hoffet, at Struensees Klienter lod ham vide, at han havde forspildt sin Lykke, medens »alle retsindige« roste hans Frimodighed og beklagede hans Skjæbne. Han vedblev nu med sine sædvanlige Forretninger til henimod Jul 1771, da den nye Direction begyndte at iværksætte Waisenhusets Nedlæggelse og udsatte Børnene hos Folk i Byen. Hans Frimodighed begyndte at vakle ved Synet af Børnene, der førtes skrigende bort. Han gik til Biskop Harboe og klagede over, at »Guds Forsyns Veie var bleven ham altfor mørke, idet at det gik de Ugudelige saa vel, og de uskyldige Børn derimod bleve mishandlede, hvorpaa han ganske uforsagt gav mig dette mærkelige Svar: »Vær forsikret om, at den ugudelige Skare just i denne Omstændighed haver ringet med Stormklokken til deres Ulykke.« Dagen efter fik Sverdrup Bud om, at Provst Sten var død, og han maatte nu atter tænke paa Slotskaldet, men uden Haab, saalænge Struensee var ved Magten. Cancelliet lod det af Hensyn til ham henstaa med Slotskaldet i det længste, i Tanken om at en god Leilighed for Sverdrup kunde aabnes. Den kom med Struensees Fald 17 Januar 1772, og Sverdrup fik Slotskaldet 12 Marts s. A. Han kom til Kristiania i Mai og overtog strax Embedet. Ved Dr. Holmboes Død 3 Oct. blev han constitueret som Stiftsprovst og tillige som Directør for Tugthuset. Han maatte en Stund være constitueret Biskop og ordinerede som saadan Magister Grønbeck, Sognepræst til Aremark, Bennecke, res. Cap: til Rygge og Borch res. Cap. til Eidsberg.

29 Juni 1774 ægtede han Eleonore Leuch, Enke efter Kjøbmand Fredrik Clausen. Hun døde 7 April 1786 uden Børn. Med hende fik han Gaarden Frogner i Aker, som han efter hendes Død solgte til Bernt Anker, hvorpaa han købte Gaarden Høvig i Bærum, som han fra Grunden af opbyggede. 3 Juni 1779 fik han indrettet en Skole for Soldaternes Børn. 1777 fik han ved en Samtale med Bernt Anker og hans Frue Anledning til at fremkalde hos dem det Forsæt at antage sig 12 Børn aarlig til Opdragelse. Det blev overdraget Sverdrup at forestaae et Institut for saadanne Børn, og 11 April 1777, Bernt Ankers Bryllupsdag, tog det Ankerske Waisenhuus sin Begyndelse. Fru Anker tog ofte selv Del

i Børnenes Undervisning, forfærdigede adskilligt til dem med egne Hænder og sørgede for at faa dem ud i gode Huse¹⁾.

Sverdrup havde fra Barndommen af lidt af »Traugbrystighed«, der ogsaa hindrede ham udi nogen Tid at opnaae behagelige Tale-Gaver, hvilket Tilfælde tilligemed en tiltagen »Fedme« fra 1788 saaledes udviklede sig, at han følte sig uskikket til offentlige Forretninger, hvorfor han i Febr. 1795 søgte Afsked med 350 rdlr. i Pensjon, som blev ham bevilget. Han siger om sig selv: »Jeg har et muntert Sind, ingen hæftige Lidenskaber, har fra Ungdommen af holdt en ordentlig Diæt, samt aldrig undslaaet mig fra Arbejde, hvor jeg har troet dermed at kunne gavne. Jeg kand derhos regnes blandt de lykkelige af mine Samtidige, da jeg har havt den lyksaligste, skjøndt alt for korte Egtestand, de hæderligste Embeder, rigelig Udkomme, de deiligste Boeliger i Byen og paa Landet. . . .« — Han døde 31 Januar 1809.

18.

Den 18de Slotspræst *Johan Michael Keyser* er født paa Bra-gernæs 15 Jan. 1749 af Forældrene Handelsmand Christian Nielsen og Hustru Anne Rosine Keyser. Han fik privat Information hos Præsten Peder Nyborg Hesselberg, indtil han 1763 blev sendt til Frederiksborg Skole, hvorfra han dimitteredes 1765. Han tog 1766 exam. phil., men maatte udsætte med sin theol. Attestats til 1776. Allerede det følgende Aar blev han ansat som resid. Kap. til Ullensaker, hvor han forblev i 14 Aar, til han 1791 blev kaldet til Sognepræst for Oslo og Tugthuset, hvorfra han efter Sverdrups Resignation blev kaldet til Slotspræst. 12 Juli 1805 blev han udnævnt til Biskop i Kristiansand og ordineret af Balle 18 Aug. 1805 tilligemed F. J. Bech og P. O. Boisen. Om ham henvises forøvrigt til A. Fayes Kristiansands Stifts Bispe- og Stiftshistorie. *Krania* 1867 p. 449 ff.

19.

Claus Pavels har i sine for faa Aar siden udkomne Autobiografi og Dagbøger leveret de omstændeligste Meddelelser om sit Liv og overmaade vigtige Bidrag til sin Tids Historie, der tør antages bekendte. Han er født paa Kiørefjord i Vanse Præstegjæld i Kristiansands Stift 1 Aug. 1769. Faderen Claus Pavels var resid. Kapellan og døde før Sønnens Fødsel, Moderen hed Ka-

¹⁾ Resten er tilføjet af Meddeleren.

ren Tostrup. Hun blev 1780 gift med Kaptejn, tilsidst Generalmajor Jakob Ulrik Holfeldt og døde 1813. Han blev Student fra Kristiansands Skole 1785, theol. Kandidat 1789, opholdt sig i Kiøbenhavn, til han 1793 blev resid. Kap. til Eidanger, blev 1796 Sognepræst til Hørsholm, 1799 2den og 1802 1ste resid. Kap. til Nikolai Menighed i Kjøbenhavn og efter Menighedens Ophævelse 1805 Slotspræst samt 26 April 1817 Biskop i Bergen, i hvilken Stilling han døde 16 Febr. 1822. Han blev 1813 Rd. Db., 1815 Ridder og 1819 Komandør af N. O. Han blev gift 23 Decbr. 1799 med Marie Fahsland, en Kiøbmandsdatter fra Arendal.

20.

Ogsaa den 20de og sidste Slotspræst døde som Biskop. *Johan Storm Munch* var født i Vaage Prgaard i Gudbrandsdalen 31 Aug. 1778. Hans Fader Peder M. døde 21 Octbr. 1802 som Sognepræst til Land, Moderen Christine Storm var Digteren Edv. Storms Søster. Han blev undervist af Faderen, til han 18 Aar gammel blev dimitteret 1796 og fik laud. prae ceteris i alle Discipliner, tog theol. Examen 1799 med haud. illaud. Han var Huslærer hos Baron Herman Løvenskjold paa Løvenborg, til han 1805 blev kaldet til resid. Kap. til Skjeberg. Her gjorde han under Krigen Bekjendtskab med Prinds Christian August og blev af ham beskikket til Feltprovst. Denne Forbindelse blev ham kostbar og hindrede hans Ansættelse efter Krigens Slutning. Han tog da Ophold paa Frederikshald og holdt her en privat Skole, flyttede 1811 til Kristiania, og blev 1813 af Grev Herman Jarlsberg kaldet til Sognepræst til Sande. Herfra blev han 1 Septbr. 1817 forflyttet til Slotskaldet og udnævntes 26 Febr. 1823 til Biskop i Kristiansand, hvor han døde 26 Jan. 1832. Han blev 6 April 1819 geistligt Medl. af Nordstjerneordenen og hædredes 1821 med Medaljen for Borgerdaad. Han ægtede 1808 Else Petronelle Hofgaard, Datter af Andreas H., forhen Sognepræst til Sigdal, senere Ejer af Gaarden Fornebo i Asker Sogn nær ved Kristiania. Han er Fader til Digteren, Professor Andreas Munch. Om ham se Fayers Kristiansands Stifts Bispe- og Stiftshistorie p. 469 ff.